

LITTERATUR

STUDIER AV SOCIAL-SOVJET

Under sommaren 1954 vistades Läkarförbundets verkställande direktör, doktor Erik Husmark en månad i Ryssland såsom Sovjets hälsovårdsministeriums gäst. Denna resa har resulterat i en skrift med titeln »Studier av Sovjets sjuk- och hälsovård» (Socialmedicinsk Tidskrifts skriftserie, Stockholm 1955, 36 tvåspaltiga sidor, pris kr. 4:—).

I början av arbetet konstateras, att »Det torde knappast vara möjligt att utan kännedom om det ryska språket ge en sakligt oklanderlig beskrivning och rättvis bedömning av den sovjetryska sjuk- och hälsovården av i dag». Det är fullständigt riktigt. Förf. påstår, att den på för honom begripliga språk tillgängliga litteraturen om ämnet överhuvud taget är knapp, men den är dock tillräckligt rikhaltig. Man behöver bara som exempel nämna Internationella Arbetsorganisationens, FN:s och dess Ekonomiska och Sociala Råds skrifter, samt några amerikanska universitets publikationer. T. o. m. på svenska har utkommit Leif Björks samling av källmaterial »Löner, priser och sociallagstiftning i Sovjetunionen» (Tiden, Stockholm 1952), som doktor Husmark inte har använt. Han nämner visserligen Alf Edeens och Arthur Montgomerys verkligt goda och sakkunniga arbeten men de ha i hans skrift lämnat få spår. Doktor Husmark intar en ignorerande ställning gentemot sådana arbeten, vilkas författare dock känna de verkliga förhållandena, i det han säger: »Dessutom finnes en uppsjö av mer eller mindre sensationellt upplagda alster rörande flyktingars och avhoppares upplevelser av ryskt polisväsende och koncentrationslägerelände. Sådana produkter har föga värde i förevarande sammanhang.» I denna skara inräknar förf. tydligen även ett sådant över hela världen känt namn som prof. dr Salomon M. Schwarz, ty även denne var för 35 år sedan bosatt i Moskva. I skriften finnas inte heller några spår efter Schwarz' sakkunniga undersökningar rörande Sovjets socialförsäkring och hälsovårdsförhållanden. Förf. tar heller inte hänsyn till den i Sverige utkomna prokommunistiska litteraturen. Vad återstår då egentligen för material som förf. byggt sina studier på? Först och främst, såsom han själv bekräftar, kommunistiska skrifter, som ha utgivits på västerländska språk i Moskva och för det andra, som framgår av texten, tolken Larissa (samma tolk, som sommaren 1955 reste med de första sovjetryska turisterna i Sverige).

Förf. ger till en början en deskriptivt hållen, flyktig och ovederhäftig översikt av den ryska kommunismen och dess ideologi, av förvaltningen, det kommunistiska partiets inflytande, fackföreningsorganisationen och av socialförsäkringen. På varje sida påträffas föräldrade eller oriktiga uppgifter. Det står t. ex., att partikongressen inte har varit sammankallad på årtionden. I själva verket hölls den 19:de kongressen i oktober 1952

under stor publicitet över hela världen. Vidare säges, att de sista allmänna valen genomfördes 1950 och att antalet deputerade i Högsta rådet för närvarande är 1 316. I själva verket ägde det sista valet rum den 14 mars 1954 och deputeradeantalet är för närvarande 1 331. Vidare får man veta, att Stalin blev ministerrådets förste ordförande år 1950. Hade då Sovjetunionen före år 1950 ingen regering eller var den utan ordförande? I broschyren publiceras också ett schema härrörande från Stalins tid, över förvaltningsapparaten och partiorganisationens territoriella uppbyggnad, vilket påstås visa, att dessa helt sammanfalla. Men detta schema är inte alls tillämpligt längre. I kapitlet om socialförsäkringen får man veta, att den förvaltas av fackföreningarna. Det är inte heller riktigt; endast sjukförsäkringen omhändervades av fackföreningarna, medan frågor rörande ålderdoms- och invaliditetsförsäkring liksom utbetalningarna av pensioner handläggs av socialvårdsministerierna. I broschyren omnämns emellertid de sistnämnda inte alls. Inte heller omtalas, hur dessa ministerier tvinga invalider att arbeta i producentkooperativer, i de s. k. artellerna. I samma kapitel nämnes, att ålderspensionen uppgår till 50 à 60 % av lönen, men man får inte veta, att härvid i regel ingen hänsyn togs till den del av lönen som överstiger 300 rubel i månaden. Detta betyder, att pensionen i verkligheten kan röra sig om bara 150—180 rubel i månaden. Anslag till den statliga socialförsäkringen belöper sig enligt förf. till jättebelopp, enligt 1954 års budget 146 miljarder rubel. Det är helt felaktigt. 1954 års budget upptar för sociala och kulturella ändamål tillsammans 141 382 886 000 rubel, därav för bildningsverksamhet, teater, folkets hus, press och litteratur, radio osv. 67 miljarder; för hälsovården och kroppskulturen 29 miljarder och för utbetalning av pensioner och understöd genom socialvårdsministerierna endast 42 miljarder (200 rubel per invånare). Sistnämnda belopp har ingenting att göra med sjukförsäkringen, såsom doktor Husmark tycks tro; den ordnas genom fackföreningarna. Dessa felaktigheter skulle ha gått att undvika, om förf. inte hade så helt ignorerat arbeten av sakkunniga, som känna till förhållandena.

Skriftens andra del är ägnad åt beskrivningen av förf:s besök i två institut för arbetsskydd, fem kända mönsterföretag, en av Leningrads stora polikliniker, ett modernt sjukhus och statliga lyxkurorten Sotji (av författaren felaktigt stavat Sochi). De siffror som förf. har fått genom Larissas förmedling äro troligen riktiga. Själv konstaterar han, att utrymme och utrustning vanligtvis underskrider svensk standard eller i några fall äro föråldrade. Han tycks emellertid inte ha intresserat sig för hur en poliklinik i en vanlig stad eller på landet tar sig ut i Sovjet. Förf. tycks inte heller ha haft något intresse för apoteken, vilka mediciner som finnas till salu i dessa och vad dessa kosta. På tal om sjukförsäkringen underlåter han att omtala, att den sjuke måste själv bekosta sin medicin. Han har inte heller intresserat sig för invalidartellerna.

Utan att hänvisa till någon källa skriver förf., att under 30 år har den totala industriella produktionen i Sovjet sannolikt mer än 30-dubblats, dvs. stigit 3 000 %! Utan någon som helst grund säger han vidare i sammanfattningen ordagrant: »Såvitt man kan finna förutsätter den kommunistiska befälsförelsen i Sovjet att statens alla tänkbara resurser i snab-

Litteratur

baste takt skall tas i anspråk och varje medel utnyttjas för att om möjligt förverkliga de ideologiska planerna på välstånd, rikedom och lycka för folket. Det finns knappast något tvivel om att inte Sovjetväldet med utnyttjande av sina möjligheter och även utan bidrag från Västerlandet till slut kan nå och överträffa dess materiella levnadsstandard.» Andra svenska läkare, som ha besökt Sovjet — kommunister eller kommunist-sympatisörer sådana som docent Nils Silfverskiöld, Stalinpristagaren doktor Andrea Andreen och doktor John Takman — ha i sina Sovjet-brev inte vågat framlägga så fantastiska siffror och så säkra profetior som förf. (Jfr den lilla av Förbundet Sverige-Sovjetunionen utgivna propagandaboken »Sovjet i dag», Stockholm 1952.)

Det är förvånansvärt, att just sådana Sovjetresenärer, som själva framhålla att de varken kunna det ryska språket eller känna till förhållandena i Sovjetunionen, framträda med tveklösa politiska ståndpunktstaganden. Fil. dr Göran Schildt studerade exempelvis med tolken Nellys benägna bistånd huvudsakligen museer och påstår sedan i sin annars mycket intelligent skrivna bok »Tre veckor i Sovjet» (W. & W., Sthlm 1954), att befolkningen i Sovjet är helhjärtat hängiven den kommunistiska regimen. Doktor Erik Husmark studerade med tolken Larissas hjälp huvudsakligen polikliniker under fyra veckor och förutspår nu utan tvekan, att paradiset är nära.

Aleksander Kaelas.